

Portugalskie dziedzictwo kolonialne w przestrzeni współczesnych miast afrykańskich

Głównym celem prezentowanego projektu jest określenie zakresu i dynamiki zmian, jakie zaszły w kolonialnej przestrzeni dwóch wybranych miast założonych przez Portugalczyków na atlantyckim wybrzeżu Afryki, w okresie od uzyskania przez dane państwa afrykańskie niepodległości, aż do czasów współczesnych.

Do analizy wybrano **dwie miasta** położone w dwóch różnych państwach. Pierwszym z nich jest **Bissau** – stolica Gwinei Bissau, a do 1974 roku Gwinei Portugalskiej. Drugie miasto to **São Tomé** – dziś stolica Wysp Świętego Tomasza i Książęcej, a do 1975 roku kolonii o tej samej nazwie. Oba wybrane do projektu miasta pełniły w przeszłości ważne funkcje administracyjne, będąc stolicami kolonii. W czasach dominacji portugalskiej ich przestrzeń miejska była więc poddawana wielu zabiegom mającym na celu sterowanie nastrojami społecznymi, tak aby utrzymać kontrolę i władzę nad koloniami i ich mieszkańcami. Rewolucja goździków w 1974 roku przyniosła portugalskim koloniom w Afryce niepodległość poprzedzoną długą wojną domową w Angoli, Mozambiku i Gwinei. Nowe władze wybrały dawne stolice kolonii na stolice nowopowstałych państw. Pozostawione przez Portugalczyków miasta były jednak zdominowane przez elementy stanowiące od teraz dziedzictwo czasów kolonialnych. Elementy te to m.in. zabudowa, przestrzenie publiczne, pomniki, cmentarze, ulice i ich nazwy czy podział administracyjny. Kształtujące się nowe narody afrykańskie i ich przywódcy znaleźć musiały odpowiedź na pytanie o to, czy owo negatywne dziedzictwo pozostawić, poddać ochronie czy też je unicestwić. (Przed podobnym pytaniem stanęły społeczeństwa postsocjalistyczne po upadku żelaznej kurtyny względem dziedzictwa socjalistycznego powszechnie obecnego w przestrzeni wielu miast Europy Środkowo-Wschodniej. Także w Polsce debata nad dekomunizacją miast co jakiś czas się wzmacnia, czego efektem jest zmiana nazewnictwa ulic czy też usuwanie pomników).

Niniejszy projekt ma na celu znalezienie **odpowiedzi na kilka kluczowych pytań** odnoszących się do dzisiejszego stanu zachowania portugalskiego dziedzictwa kolonialnego w dwóch wybranych miastach nad atlantyckim wybrzeżem Afryki. Jaką część przestrzeni historycznej przekształcono? Ile przetrwało z tego, co pozostawili po sobie Portugalczycy? Czy proces zmian zachodzących w przestrzeni miejskiej był równomiernie rozłożony w czasie? Czy w badanym przedziale czasowym miały miejsce okresy wyróżniające się wzmożoną dekolonizacją przestrzeni? Jaką rolę w dekolonizacji przestrzeni wskazanych miast odegrał charakter postkolonialnych relacji pomiędzy Portugalią i jej byłymi koloniami? Czy w Gwinei Bissau nowe elementy o charakterze politycznym, które zastępują w przestrzeni elementy z czasów kolonialnych, nawiązują do najnowszej historii państw, czy może do czasów przed przybyciem Portugalczyków? Jak w przestrzeni kształtują się relacje pomiędzy elementami kolonialnymi i nowymi? Które z nich dominują? Jaki jest stan techniczny obiektów historycznych?

Aby zrealizować powyższe cele i uzyskać odpowiedź na postawione pytania przeprowadzone zostanie badanie podzielone na trzy etapy. **Pierwszy** z nich będzie polegał na zgromadzeniu, obróbce i analizie literatury oraz dokumentów (planów miast i map współczesnych oraz historycznych, zdjęć archiwalnych czy opracowań planistycznych). **Drugi etap** to badania terenowe, które zostaną przeprowadzone w obu wskazanych miastach. Wizyta w nich jest niezbędna by zweryfikować w terenie informacje zawarte na mapach i planach. Badanie opierać się będzie na skartowaniu oraz obfotografowaniu miasta podczas wytyczonej wcześniej marszruty oraz na dokonaniu szczegółowej inwentaryzacji obiektów znajdujących się w dzielnicach kolonialnych (budynków, ulic, pomników, placów itp.). Działanie to jest niezbędne, by oszacować stan zachowania w przestrzeni miejskiej elementów pochodzących z czasów kolonialnych oraz wskazać, czy to one, czy może już obiekty nowe dominują w historycznych dzielnicach wybranych miast. Drugim celem badań terenowych są wizyty w lokalnych archiwach, bibliotekach oraz muzeach, gdzie przechowywane mogą być dokumenty o przeszłości badanych miast, niedostępne badaczowi w Polsce. **Etap trzeci** to analiza informacji zgromadzonych w pierwszym i drugim etapie. Będzie ona polegała na zestawieniu danych ze źródeł zastanych z tymi, zgromadzonymi podczas badań terenowych. Ponadto, opracowane zostaną szczegółowe mapy przedstawiające m.in. współczesne zachowanie dziedzictwa kolonialnego w historycznych dzielnicach wskazanych miast oraz skalę zmian, jakie zaszły w nich od czasów kolonialnych. Ostatni etap zakłada również weryfikację hipotez oraz udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze postawione przez wnioskodawcę.